

del P. Miquel Batllori es clou amb una ressenya del lullisme a Itàlia des del segle XVIII fins ara.

II. — Encara que avui, pels anys transcorreguts, potser s'hauria de completar quelcom, assenyalant l'aparició de la *Introducción bibliográfica a los estudios lulianos*, del mateix autor, treball que ha de fer un gran servei a qui vulgui iniciar-se en l'estudi del gran mallorquí. Les principals divisions d'aquest opuscle són : I. Obres de Ramon Llull ; II. Principals fons manuscrits ; III. Obres generals bibliogràfiques ; IV. Biografies ; V. Bibliografies ; VI. Aspectes principals de Ramon Llull ; VII. Història del lullisme ; VIII. Revistes.

P. B.

RENÉ VERRIER : *Etudes sur Arnaud de Villeneuve (v. 1240-1311)*. (1. *Ses origines*. — 2. *Son neveu Jean Blaise*. — 3. *Son neveu Armengaud Blaise*. — 4. *Sa famille*.) Leiden, E. J. Brill, 1947. 88 pàgs. + VI làms.

Amb les primeres mostres de la represa i abrivada de les activitats culturals en els països sotraguejats per la gran guerra darrera, ens arribà, en 1947, un volum publicat per E. J. Brill, l'editor de la coneguda revista internacional d'història de la medicina «Janus», imprès a Marsella, amb quatre estudis sobre Arnau de Vilanova originals del Sr. René Verrier, membre associat de l'Institut Internacional de Sociologie. Versen, respectivament, sobre el origen d'Arnau, el seu nebot Joan Blasi, el seu altre nebot Ermengol Blasi i la família d'Arnau. Iniciades aquestes recerques en 1941, l'autor oferí les primícies de les parts II i III a l'Acadèmia de Medicina de París, en comunicació que li adreçà el 2 d'agost de 1946. L'obra sencera veié la llum el gener de 1947.

Malgrat l'ordre en què les quatre recerques són presentades en el llibre, s'endevina fàcilment que l'estudi sobre Joan Blasi — o Blai — constituí el punt de partida i despertà l'interès pels altres temes. Fa ja més de mig segle, l'arxiver marsellès Ph. Mabilly donà a conèixer un testament de Joan Blasi, datat el 8 de maig de 1329, en el qual consignava un llegat a la seva cosina Maria de Vilanova, monja dominicana al convent de Santa Maria Magdalena de València, filla del famós metge Arnau de Vilanova, i li retornava cent lliures rebudes de la seva tia, la mare de la monja, en vida. Aquest document, no aprofitat fins ara pels arnaldistes, estableix un parentiu pròxim inequívoc entre Arnau i els Blasi, família cèlebre en els annals de la ciutat de Montpeller. Els documents catalans havien revelat l'amistat i el tracte íntim entre el metge Ermengol Blasi, germà gran de Joan, i Arnau ; però en cap d'ells no constava el parentiu. El Sr. René Verrier, cercant a l'Arxiu Municipal de Marsella, ha trobat una colla d'altres documents relatius a Joan Blasi, entre ells un segon testament de 1337 i un codicil del 28 d'agost de 1241, atorgat *in articulo mortis*, que confirmen aquell llegat i el parentiu dels Blasi amb els Vilanova. Sobre aquesta interessant documentació, exhumada de fresc, l'autor ha bastit de primer l'assaig sobre Joan Blasi, personatge no gaire conegut fins a la data ; ha estès tot seguit la recerca a la seva família, i ha aprofitat encara els resultats per projectar nova llum sobre la figura més important, i també més coneguda, del seu germà Ermengol.

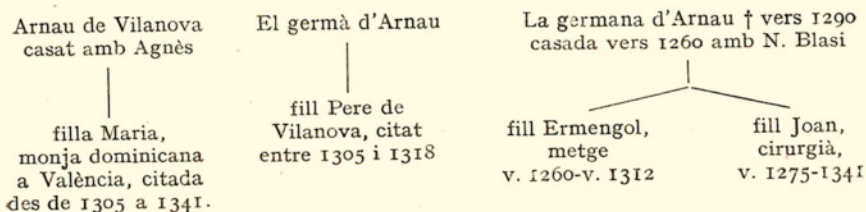
Joan Blasi exercí uns anys a Marsella, cap al final de la seva vida, el comerç d'olis i pells amb el migdia d'Itàlia, on, de jove, havia viscut. El Sr. Verrier

sospita que la dedicació al comerç li venia, per herència, de son pare. La veritable professió de Joan Blasi fou la de metge-cirurgià, els estudis de la qual havia cursat a la Facultat de Medicina de Montpeller, tal volta al temps que hi exercia el magisteri el seu oncle, Arnau de Vilanova. Els Blasi eren fills de Montpeller. Allí, segons el Sr. Verrier, el pare s'havia casat, cap el 1260, amb una germana d'Arnau, probablement més gran que el metge;¹ i hi havia obert casa i adquirit béns. En 1290, ambdós esposos eren morts, i restaven els dos fills Ermengol i Joan. En aquell moment, Joan, encara menor de catorze anys, es trobava a Venècia, no sabem per a quina mena d'afers. Ran d'haver estat coronat rei de Nàpols en 1309 Robert d'Anjou, que era comte de Provença, Arnau de Vilanova esdevingué el seu metge de cambra i Joan Blasi el seu cirurgià. Tant en aquest nomenament com en l'afecció de Joan pels franciscans de Montpeller s'endevina la influència dels seus oncles. Joan Blasi morí, l'agost o el setembre de 1341, a Vilanova de Vença, on el rei Robert li havia concedit certs drets de caràcter feudal.

La figura d'Ermengol Blasi excel·leix sobre la del seu germà petit. El Sr. Verrier diu amb molt d'encert que la seva vida és un capítol de la història universitària de Montpeller, i la seva obra un capítol de la història mèdica general. Presentat per a la llicenciatura de medicina pel bisbe de Magalona, Berenguer Fréol, fou rebutjat pels mestres de la Facultat; d'aquest episodi s'originà una llarga crisi, resolta a la fi amb la implantació d'un règim d'autonomia universitària. Ermengol obtingué, però, el grau acadèmic i exercí la medicina a Montpeller. En 1297, Arnau de Vilanova el recomanà a Jaume II; entre 1303 i 1305 prestà els seus serveis a la casa reial de Catalunya-Aragó en absència del seu oncle. Des de 1305 el trobem a Avinyó, on de segur Arnau l'introduí; allí prestà serveis al papa Climent V, al nebot del seu antic bisbe Berenguer Fréol, el cardenal del mateix nom, i a altres cardenals, mentre a l'empara de la seva influència gestionava algunes prebendes eclesiàstiques a favor dels seus fills. Ermengol Blasi seguí les petjades del seu oncle i, com ell, es dedicà també a la ciència. Escriví tres obres originals de medicina, una de les quals fou traduïda a l'hebreu, a Barcelona, en 1306. Estretament relacionat amb els jueus de Montpeller, traduí al llatí set obres mèdiques d'autors àrabs o rabínics, una d'elles en col·laboració amb el famós metge jueu Profatius. Aquest íntim contacte entre els Blasi i els jueus montpellerins obre afalagadores perspectives per a l'explicació de mant aspecte de l'activitat científica, i àdhuc religiosa, d'Arnau de Vilanova.

El Sr. Verrier no ha sentit la temptació d'explorar aquestes perspectives, per tal d'aclarir l'enigma — com ell diu — de l'obra arnaldiana. En canvi, ha aprofitat els resultats de la investigació sobre els germans Blasi per a assajar de resoldre l'enigma dels orígens i de la família d'Arnau, al qual dedica les parts primera i darrera del seu llibre. Amb un poc d'imaginació ha reeixit a refer la família, que estableix així:

1. Aquesta suposició del Sr. Verrier és gratuïta. Com el P. Batllori ha advertit, els fets s'expliquen millor amb la suposició que la muller d'Arnau fos tia carnal, i no política, dels Blasi.



Aquest fragment d'arbre genealògic és completat amb un estudi de tots els familiars d'Arnau citats en els documents, que l'autor arbitràriament reparteix en tres grups : la família de Catalunya, els emigrats i la família de Montpeller. En el primer grup, juntament amb el nebot Pere de Vilanova i el minyó innominat que Arnau afranquí en el seu testament, hi posa *Berengarius de Pulcroloco*, un clergue nebot del mestre que signa com a testimoni un document valencià de l'any 1318. El Sr. Verrier, desorientat sobre l'equivalència del cognom en vulgar, demana als catalans que li traduïm. Res més senzill : Berenguer de Bell-lloc és la correspondència d'aquell cognom, que pot referir-se a una de les diverses viles així designades a València i al Principat. En la família de Montpeller, el Sr. Verrier inclou el mateix Arnau, sa muller, la germana d'Arnau i el seu marit. Per emigrats entén els membres que passaren de Catalunya a Provença o de Provença a Catalunya ; ultra Ermengol Blasi, hi compta Bernat Oliver i Maria de Vilanova. L'encert no l'acompanya sempre en el tractament dels personatges ; així, cal rebutjar la filiació montpellerina d'Arnau, i és dubtosa la condició d'emigrada que atribueix a la seva filla Maria, la qual en 1291 — dotze anys abans del que el Sr. Verrier admet — era ja novícia al convent de València en companyia d'una cosina, de nom Saurina, i degué viure sempre, o gairebé sempre, en terres catalanes.

Per la gènesi, l'assaig sobre els orígens d'Arnau, que ocupa el primer lloc del llibre, s'endevina el darrer. Sota l'engrescament de les descobertes relatives als Blasi i a llur parentiu amb els Vilanova, l'autor pretén replantejar damunt noves bases aquell problema i demostrar que la hipòtesi de l'origen provençal d'Arnau és, almenys, tan probable com la del seu origen català. Aquesta pretensió el porta a enfrontar les tres úniques hipòtesis sobre l'origen que, al seu entendre, mereixen d'ésser preses en consideració, i són : la catalana, la provençal i la llenguadociana. D'antuvi descarta la possibilitat d'un origen italià o francès, que la llengua materna d'Arnau contradiria. El Sr. Verrier dubta si Arnau parlava i escrivia el català o el provençal ; tant més que, dels seus escrits en vulgar, només coneix la lletra a la reina Blanca, la *Lletra tramesa a Jaume II* i el *Raonament d'Avinyó*. D'aquest diu que Arnau l'escriu en llatí i el rei Jaume II el féu traduir ; atribueix a Frederic III de Sicília la *Lletra tramesa*, i, si bé admet la paternitat de la lletra a la reina, no vol veure-hi cap prova que el català fos la llengua nadiua d'Arnau. El Sr. Verrier ignora que, ultra els esmentats, es conserven tres altres escrits catalans d'Arnau, ço és : una lletra a Jaume II, la *Confessió de Barcelona* i la *Lliçó de Narbona*, sense comptar els textos catalans perduts que menciona la sentència pronunciada contra Arnau en 1316 a Tarragona per una comissió de teòlegs ni els consignats més o menys indeterminadament a l'inventari dels seus béns.²

2. Vegeu la recent edició del P. MIQUEL BATLLORI, *ENC*, LIII-LIV i LV-LVI (cf. abans, pàgs. 251-254, la recensió del Sr. P. BOHIGAS).

El Sr. Verrier ignora així mateix la copiosa documentació referent a Arnau de Vilanova trobada en el transcurs dels quaranta anys darrers per Alòs-Moner, Olmos i el P. Martí de Barcelona als arxius del Principat i de València. Pren les seves fonts d'informació de les antigues monografies d'Hauréau i Menéndez Pelayo, dels *Documentos* de Rubió i Lluch i de les primeres obres de Finke fins al 1908. Només així es comprèn la seva gosadia a voler anivellar la tesi de la catalanitat i valencianitat d'Arnau amb la tesi provençal, quant al grau de probabilitat i a la solidesa dels fonaments d'una i altra. Adhuc partint de les fonts esmentades, li cal extorsionar a gràtcienc els testimonis dels reis germans Jaume II i Frederic III, el del papa Bonifaci VIII i el del propi Arnau que el fan inequívocament català, així com el del papa Climent V que li diu «clergue de la diòcesi valenciana». El Sr. Verrier juga constantment l'equivoc entre pàtria d'origen i pàtria d'adopció, més enllà del que els textos consenten. En canvi, vol fonamentar la tesi provençal en un text tardà de l'historiador Villani i en un altre pres de la fantasiosa biografia d'Arnau que el metge renaixentista Champier anteposà en 1520 a una col·lecció de les seves obres mèdiques. Sobre fonaments encara més febles es basa la hipòtesi llenguadociana, inventada en els segles XVII i XVIII per dos historiadors locals — Strobelberger i Astruc — per tal d'afalagar la vanitat dels montpellerins. El Sr. Verrier ho reconeix i no insisteix massa a defensar-la; però no pot amagar la seva simpatia per la hipòtesi provençal. Més que les raons allegades fins ara en favor d'aquesta, pesen en el seu ànim les descobertes pròpies, ço és: el parentiu d'Arnau amb els Blasi i la coincidència, per a ell molt significativa, que Joan Blasi anés a finir els seus dies a Vilanova de Vença, en un recó de Provença. En aquest fet l'autor endevina la misteriosa atracció que exercí sobre Joan la vila on nasqué sa mare, la suposada germana d'Arnau, i Arnau mateix. Jo diria que el problema rep així en les mans del Sr. Verrier una solució sentimental, ja que no documental. En un altre lloc (*AST*, XX (1947), 5-19), a consultar pel lector que s'hi interessi, he analitzat minuciosament la singular actitud adoptada pel Sr. René Verrier en el problema dels orígens d'Arnau de Vilanova.

Hem d'agrair al Sr. Verrier la nova documentació que ha reeixit a exhumar dels arxius de Marsella i el profit que n'ha tret per a refer les biografies d'Ermençol i Joan Blasi. Coneixem ara força millor la família d'Arnau de Vilanova, i aquesta coneixença obre perspectives prometedores per a l'explicació d'algun aspecte, encara enigmàtic, de la personalitat i de l'obra científica i religiosa d'Arnau. Però, amb la mateixa franquesa, haig de dir que considero balder el seu assaig d'aclarir els orígens d'Arnau de Vilanova, mancat per deficiència d'informació i viciat per un prejudici que traspua a cada pàgina del seu llibre.

Joaquim CARRERAS i ARTAU

ARTURO FARINELLI: *Poesía del Montserrat y otros ensayos* (Milá y Fontanals — Maragall — *Poesía del Montserrat*). [Barcelona, Bosch,] 1940. 168 pàgs.

És una sort, i un motiu d'orgull per a nosaltres, que Arturo Farinelli, l'in-fatigable crític que pogué recórrer, sense trobar-s'hi estrany, gairebé totes les literatures europees, hagi fixat en aquests assaigs la seva atenció sobre dues preclares figures de les nostres lletres contemporànies, Milá i Fontanals i Joan Maragall, que és com donar-los entrada en el gloriós panteó literari que és la